

Handläggare
Kristina Björkegren Linder
Telefon: 0850833890

Till
Utbildningsnämnden
2023-03-30

Vägar till ett tryggare samhälle - Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67), KS 2023/99

Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2023/99

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat *Vägar till ett tryggare samhälle - Kraftsamling för barn och unga* (SOU 2022:67) till utbildningsnämnden för yttrande.

I betänkandet läggs fokus på två områden; barns och ungas involvering i gängkriminalitet samt våld i barns och ungas nära relationer. Kommittén anser att staten ska ta ett större ansvar genom att förtydliga vilka förebyggande insatser som ska prioriteras. Samarbetet mellan staten och kommunerna ska dokumenteras i särskilda avtal där åtagandena för bägge parter framgår och där ett statsbidrag kan kopplas till de åtgärder som kommunerna behöver vidta.

Utbildningsförvaltningen delar bilden att det krävs ett tätt samarbete mellan familjen, förskolan, skolan, fritidsverksamheten, socialtjänsten och polisen för att de förebyggande åtgärder som beskrivs i trygghetsberedningens förslag ska kunna genomföras. Aktuell forskning visar att tidiga insatser har störst chans att lyckas. De insatserna måste framför allt genomföras på lokal nivå, nära de barn och unga som växer upp i miljöer där riskfaktorerna är många och skyddsfaktorerna färre. Samtidigt är förekomsten av gängkriminalitet och våld mot barn och unga komplexa samhällsproblem som det är svårt för varje enskild kommun att lösa på egen hand. Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till en

nationell kraftsamling under förutsättning att kraftsamlingen får utvecklas i de samverkansstrukturer som redan är etablerade på lokal nivå så att det inte skapas parallella spår som hämmar och försvårar det arbetet.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen. Eftersom remisstiden är kort föreslår förvaltningen att utbildningsnämnden justerar beslutet omedelbart.

Bakgrund/Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat *Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga* (SOU 2022:67) till utbildningsnämnden för yttrande.

Regeringen beslutade den 26 mars 2020 att tillsätta en parlamentarisk kommitté (Trygghetsberedningen) med uppdrag att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Trygghetsberedningen har i uppdrag att ta fram underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Uppdraget sträcker sig över perioden 2020 - 2024. I beredningens första delbetänkande beskrevs en rad kriminalpolitiska utmaningar som samhället står inför de närmaste åren. I det delbetänkande som nu gått ut på remiss har kommittén valt att fokusera på två områden som är kopplade till dessa utmaningar; barns och ungas involvering i gängkriminalitet samt våld i barns och ungas nära relationer.

I delbetänkandet beskrivs – för vart och ett av de två fokusområdena – dels en problembild, dels vilken förmåga berörda aktörer har att möta de utmaningar som aktualiseras. Genomgången har varit inriktad på det förebyggande arbete som sker inom ramen för ordinarie verksamhet hos socialtjänsten, skolan, elevhälsan, hälso- och sjukvården samt i viss mån förskolan och polisen. Trygghetsberedningen menar att staten ska ta ett större ansvar genom att förtydliga vilka förebyggande insatser som ska prioriteras, även om det mesta av arbetet sker på lokal nivå. Enligt beredningen bör stöd till föräldrar, deltagande i förskola, fullgjord skolgång, meningsfull fritid och närvarande vuxna, att motverka destruktiva maskulinitetsnormer, att tidigt identifiera barn och unga

i riskzonen och agera, stöd till brottsoffer samt strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen utgöra prioriterade områden. Regeringen bör göra dessa prioriteringar tydliga i ett inriktningsdokument.

Det behövs, menar trygghetsberedningen vidare, närmare samarbete mellan samhällets institutioner – familjen, skolan, fritidsverksamheten, kulturverksamheten, socialtjänsten och polisen – för att de förebyggande åtgärderna ska kunna genomföras. Mer resurser behöver riktas mot detta samarbete och deltagande institutioner. Beredningen uppmanar regeringen att se till att kommunerna får tillgång till allt stöd de behöver – och som är möjligt för staten att ge. Det kan handla om allt ifrån operativt stöd till långsiktiga åtgärder för att trygga nödvändig kompetensförsörjning eller ändra regelverk som hindrar ett effektivt arbete.

Kraftsamlingens arbete bör vara kunskapsbaserat och samordnat och följas upp löpande. Det nära samarbetet mellan staten och kommunerna, i första hand de där särskilt utsatta områdena finns, ska dokumenteras i särskilda avtal där åtagandena för bägge parter framgår och där ett statsbidrag kan kopplas till de åtgärder som kommunerna behöver vidta. Här har beredningen tagit inspiration av arbetet i *Delegationen för unga och nyanlända i arbete*.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen i samverkan med förskoleavdelningen, avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa och gymnasieavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 21 mars. Funktionshindersrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 22 mars.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet är en av samhällets mest angelägna utmaningar. Stockholm har sedan en tid tillbaka en stadsövergripande strategi för att motverka att barn och unga riskerar att dras in i kriminalitet. Det finns ett nära utvecklat samarbete mellan berörda förvaltningar och civilsamhället. Samarbetet mellan socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen är särskilt prioriterat.

Det krävs ett nära samarbete mellan familjen, förskolan, skolan, fritidsverksamheten, socialtjänsten och polisen för att de förebyggande åtgärder som beskrivs i trygghetsberedningens förslag

ska kunna genomföras. Aktuell forskning visar att tidiga insatser är avgörande för att lyckas förebygga rekryteringen till kriminella gäng och öka tryggheten. Insatserna måste framför allt genomföras på lokal nivå, nära de barn och unga som växer upp i miljöer där riskfaktorerna är många och skyddsfaktorerna färre. Samtidigt är förekomsten av gängkriminalitet och våld mot barn och unga komplexa samhällsproblem som det är svårt för varje enskild kommun att lösa på egen hand. Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till en nationell kraftsamling under förutsättning att kraftsamlingen får utvecklas i de samverkansstrukturer som redan är etablerade på lokal nivå så att det inte skapas parallella spår som hämmar och försvårar det arbetet.

Beredningen lägger särskilt fokus på ”de områden som polisen identifierar som utsatta, områden som präglas av låg socioekonomisk status, kriminell påverkan på lokalsamhället och en allmän obenägenhet att delta i rättsprocesser” som det uttrycks i texten. Utbildningsförvaltningen noterar att det sker våldsdåd på flera platser i staden. Gängkriminaliteten är inte kopplad till ett fåtal områden, den är spridd i hela staden. Därför är det viktigt att kraftsamlingen inte enbart koncentreras till utsatta områden. Kraftsamlingen måste inkludera hela staden, regionen och landet.

Utbildningsförvaltningen välkomnar förslagen som rör beredningens andra fokusområde, våld i nära relationer, och konstaterar att det är ett angeläget och centralt område för skolor att arbeta med. Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att omarbete två amerikanska program; ”Safe dates” och ”Dating matters” till en svensk kontext. Utbildningsförvaltningen skulle gärna se att samma myndighet även får uppdraget att ta fram data om våld i barn och ungas nära relationer tillsammans med stöd till skolor ihop med de två nämnda programmen. Det skulle skapa ett sammanhållet uppdrag med kartläggning och stöd.

Ett ofta bortglömt perspektiv är att personer som arbetar i utsatta områden själva kan utöva eller vara utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta kan vara svårt att upptäcka. Här efterfrågar utbildningsförvaltningen mer kunskap och stöd till huvudmännen för att tidigt uppmärksamma och tyda signaler också i personalgrupper.

I betänkandet redogörs för att det från flera håll framkommit önskemål om att skolan ska ta ett större ansvar när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott. Skolan beskrivs som en nyckelfaktor för att förhindra att barn och ungdomar hamnar i gängkriminalitet. Utbildningsförvaltningen vill framhålla att ambitionen att använda skolan för att bidra positivt till

samhällsutvecklingen måste botten i och synliggöra också samhällets inverkan på skolan. Skolan kan inte ensam förhindra att barn hamnar i gängkriminalitet men skolan kan framför allt genom att bidra till att fler barn klarar skolans kunskapsmål förebygga att unga dras in i kriminalitet. Det är centralt att skolan deltar i arbetet med att upptäcka barn i riskzon i ett tidigt skede likväl för att bidra till att motverka våld i barns och ungas nära relationer. Samtidigt behöver skolan tillföras ökade resurser om uppdraget ska utökas till att även omfatta också dessa områden.

I utredningen diskuteras vikten av att uppmärksamma barn som inte når läroplansmålen. Läroplansmålen i förskolan är till sin natur allmänt formulerade, de är inte utformade som de obligatoriska skolformernas kunskapsmål. Utbildningsförvaltningen vill i sammanhanget lyfta fram att det i förskolan kan vara svårt att avgöra när målen inte nås och att det därför också är svårt att avgöra när insatser ska sättas in. Utbildningsförvaltningen vill framhålla behovet att särskilt uppmärksamma utvärdering av insatser för barn upp till sex års ålder genom att undersöka hur öppen förskola och förskola kan verka brottsförebyggande.

Trygghetsberedningen konstaterar att systemet med orosanmälningar är av stor vikt när det gäller att förebygga brott bland barn och unga och för att hjälpa dem som blivit utsatta för brott. Utbildningsförvaltningen delar den slutsatsen och betonar det angelägna i att systemet fungerar ändamålsenligt. Det är även viktigt att det finns tydliga rutiner mellan förskola och socialtjänst i de fall som en anmälan leder till omhändertagande. Utbildningsförvaltningen vill även lyfta fram behovet av att fortsätta arbeta med information till vårdnadshavare om hur förskolan och socialtjänsten arbetar med orosanmälningar så att det inte leder till att vårdnadshavarna inte skriver in sina barn i förskolan eller skriver ut dem i förtid.

Trygghetsberedningen gör bedömningen att samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med en hög risknivå behöver bli bättre och att insatser till barn i riskzon behöver sättas in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än i dag. Utbildningsförvaltningen delar den bedömningen. Det vore, i detta syfte, önskvärt att en myndighet får ansvar för att ta fram våldspreventiva program och material riktat till förskolor, öppna förskolor, åk 1 – 3, förskoleklass och fritidshem. Detta som ett led i att öka kunskaper om våld, orosanmälningar och risk- och skyddsfaktorer bland förskole- och skolpersonal. Utbildningsförvaltningen saknar skrivningar om barn upp till 6 års ålder och om tanken är att sätta in åtgärder så tidigt som möjligt och i lägre åldrar bör förskolans roll i det brottsförebyggande arbetet undersökas ytterligare. Här vill

utbildningsförvaltningen också betona att samverkan mellan olika aktörer som barnhälsovården, mödrahälsovården och förskolan riskerar att försvåras av att huvudmannskapet för förskolan inte ligger samlat på ett ställe. Här skulle utbildningsförvaltningen gärna se att familjecentralernas roll i det förebyggande arbetet undersöktes ytterligare. För att få till en nationell kraftsamling bör säkerställas att det nationella stödet utformas så att det når och omfattar alla förskolor och skolor oberoende av huvudmannskap.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter samt jämställdhetsanalys

Då ärendet är svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen. Eftersom remisstiden är kort föreslår förvaltningen att utbildningsnämnden justerar beslutet omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Lee Orberson
Grundskoledirektör
Utbildningsförvaltningen

Bilaga

Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn

Lena Holmdahl, Utbildningsdirektör

Datum

2023-03-21